

ALDO LEOPOLD

ALMANACH MOJEJ KRAJINY

A Sand County Almanac

S doslovom

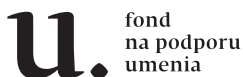
Karola Kaliského

ALDO LEOPOLD
ALMANACH
MOJEJ KRAJINY
A Sand County Almanac

Preložil Igor Otčenáš
Ilustroval Charles W. Schwartz
Edícia DIVOČINA

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Aldo Leopold: Almanach mojej krajiny

A Sand County Almanac was originally published in English in 1949. This translation is published by arrangement with Oxford University Press. Publisher of Slovak edition is solely responsible for this translation from the original work and Oxford University Press shall have no liability for any errors, omissions or inaccuracies or ambiguities in such translation or for any losses caused by reliance thereon.

Z anglického originálu *A Sand County Almanac*, prvýkrát vydanom v Oxford University Press v roku 1949. Za kvalitu slovenského prekladu zodpovedá v plnej miere vydavateľstvo Bajkal.

Copyright ©Oxford University Press, 1949
All rights reserved

Translation ©Igor Otčenáš, 2022
Slovak edition ©Vydavateľstvo Bajkal, 2022

ISBN: 978-80-99975-31-7

Pre moju Estellu

Obsah

Predslov 7

I. ČASŤ: ALMANACH MOJEJ KRAJINY

JANUÁR	<i>Januárový odmäk</i>	13
FEBRUÁR	<i>Statný dub</i>	16
MAREC	<i>Husi sa vracajú</i>	28
APRÍL	<i>Keď príde veľká voda</i>	34
	<i>Chudôbka</i>	36
	<i>Dub veľkoplodý</i>	36
	<i>Tanec na oblohe</i>	40
MÁJ	<i>Návrat z Argentíny</i>	45
JÚN	<i>Alder Fork – rybárska idyla</i>	48
JÚL	<i>Veľký majetok</i>	52
	<i>Narodeniny prérie</i>	55
AUGUST	<i>Zelená pastvina</i>	61
SEPTEMBER	<i>Zbor v mladine</i>	63
OKTÓBER	<i>Matné zlato</i>	65
	<i>Príliš skoro</i>	69
	<i>Červené lampáše</i>	72
NOVEMBER	<i>Keby som bol vietor</i>	76
	<i>So sekerou v ruke</i>	77
	<i>Mohutná pevnosť</i>	82
DECEMBER	<i>Domovské územie</i>	87
	<i>Borovice pod snehom</i>	89
	65290	95

II. ČASŤ: ROZMANITÉ OBRÁZKY

WISCONSIN	<i>Elégia mokrín</i>	105
	<i>Krajina piesčín</i>	110
	<i>Odysea</i>	113
	<i>Holubí pomník</i>	117
	<i>Flambeau</i>	120
ILLINOIS A IOWA	<i>Cesta autobusom v Illinoise</i>	125
	<i>Kopajúce červené nohy</i>	128
ARIZONA A NOVÉ MEXIKO	<i>Tam hore</i>	131
	<i>Myslieť ako hora</i>	137
	<i>Escudilla</i>	140
CHIHUAHUA A SONORA	<i>Guacamaja</i>	145
	<i>Zelené lagúny</i>	147
	<i>Pieseň Gavilana</i>	155
OREGON A UTAH	<i>Stoklas pri moci</i>	161
MANITOBA	<i>Clandeboye</i>	165

III. ČASŤ: ZHRNUTIE

ESTETIKA OCHRANY PRÍRODY		173
DIVOKÉ ZVIERATÁ V AMERICKEJ KULTÚRE		185
V DIVOČINE	<i>Pozostatky</i>	197
	<i>Divoká príroda ako miesto rekreácie</i>	201
	<i>Divoká príroda a veda</i>	203
	<i>Divoká príroda na záchranu divokej zveri</i>	207
	<i>Zástancovia divokej prírody</i>	209
ETIKA ZEME	<i>Postupnosť etiky</i>	211
	<i>Koncept spoločenstva</i>	213
	<i>Ekologické svedomie</i>	216
	<i>Náhrady za etiku zeme</i>	218
	<i>Ekologická pyramída</i>	222
	<i>Zdravie zeme a rozštiepenosť</i>	228
	<i>Vybliadky</i>	231
Doslov Karola Kaliského		235

Predslov

Sú ľudia, ktorí môžu žiť bez voľnej prírody, a sú aj takí, ktorí nemôžu. Tieto eseje sú o pôžitkoch a dilemách človeka, ktorý bez voľnej prírody žiť nemôže.

Ako vietor a západ slnka, aj divoká príroda sa brala ako samozrejmosť, kým ju nezačal ničiť pokrok. Teraz riešime otázku, či čoraz vyššia „životná úroveň“ stojí za tú cenu, ktorú zaplatíme za stratu divokej a slobodnej prírody. Pre nás, menšinu, je príležitosť sledovať husi dôležitejšia ako televízia a právo nájsť poniklec považujeme za rovnako nescudziteľné ako právo na slobodu slova.

Pripúšťam, že nespútaná príroda mala pre ľudstvo malú cenu, kým nám mechanizácia nezaručila dobré raňajky a veda neodhaliла drámu jej pôvodu a života. Celý spor sa teda zužuje na otázku miery. My, menšina, vidíme v pokroku zákon klesajúcich výnosov, naši oponenti nie.

Človek musí brať to, čo má poruke. Ja mám tieto eseje. Pozostávajú z troch častí.

Prvá časť rozpráva o tom, čo moja rodina vidí a robí vo svojom víkendovom útočisku pred nadmernou modernosťou. Voláme to tam „chatrč“. Na wisconsinskej farme, ležiacej na piesčitej pôde, najprv obývanej a potom opustenej spoločnosťou, ženúcou sa za niečím „väčším a lepším“, sa snažíme s lopatou a sekerou vybudovať to, čo strácame inde. Tu hľadáme – a stále nachádzame – chlieb náš každodenný.

Obrázky z chatrče sú usporiadané podľa ročných období a nazývam ich *Almanachom mojej krajiny*.

Druhú časť – *Rozmanité obrázky* – tvoria tie epizódy z môjho života, ktoré ma naučili, pomaly a niekedy bolestne, že spoločnosť zišla z cesty. Roztrúsené po celom kontinente za obdobie posledných štyridsiatic rokov sú úprimnou vzorkou toho, čo sa súhrnne označuje pojmom ochrana prírody.

Tretia časť – *Zhrnutie* – má za cieľ logicky zdôvodniť niektoré z myšlienok, ktorými si my, nesúhlasiaci, racionalizujeme svoj nesúhlas. Len veľmi zaniatený čitateľ sa bude chcieť pustiť do zápasu s filozofickými otázkami v tretej časti. Dalo by sa povedať, že tieto eseje majú spoločnosti povedať, ako sa znovu vrátiť na tú správnu cestu.

Ochrana prírody sa ocitla v slepej uličke, pretože nie je zlučiteľná s naším abrahámovským ponímaním krajiny. Zneužívame ju, lebo ju považujeme za niečo, čo nám patrí. Ak by sme sa pozerali na krajinu ako na spoločenstvo, ktorého sme súčasťou, možno by sme ju začali užívať s láskou a úctou. Neexistuje iný spôsob, ako môže zem prežiť nápor mechanizovaného človeka, ani ako by sme si mohli vychutnať estetickú úrodu, ktorú ponúka a ktorá vďaka vede prispieva k našej kultúre.

To, že zem je spoločenstvo, je základným konceptom ekológie, ale to, že zem sa má milovať a rešpektovať, to je vecou etiky. Už dávno vieme, že zem prináša kultúrnu úrodu, ale v poslednej dobe na to zabúdame.

Tieto eseje sú pokusom stmeliť tieto tri koncepcie.

Takýto pohľad na zem a ľudí je, samozrejme, skreslený a deformovaný vlastnou osobnou skúsenosťou a predsudkami. Ale nech je pravda, aká chce, jedno je krištáľovo jasné: naša spoločnosť „väčšieho a lepšieho“ je teraz ako hypochonder – taká posadnutá svojím ekonomickým zdravím, že stratila schopnosť byť zdravá. Celý svet je taký nenásytý po ďalších a ďalších kúpacích vaniach, že stratil rovnováhu, ktorá je potrebná na ich výrobu, ba

dokonca čo i len na zatvorenie kohútika. Nič nemôže byť v tejto chvíli ozdravujúcejšie ako trocha zdravého pohrdania materiál-
nym nadbytkom.

Možno sa takýto posun hodnôt dá dosiahnuť prehodením toho, čo je neprirodzené, skrotené a obmedzované, prostredníctvom toho, čo je prirodzené, divoké a slobodné.

Madison, Wisconsin

4. marca 1948

ALDO LEOPOLD

I. ČASŤ

ALMANACH MOJEJ KRAJINY

JANUÁR

Januárový odmäk

Každý rok po fujaviciach nekonečnej zimy prichádza noc, keď sa začne odmäk a krajinou zvoní voda kvapka po kvapke. To vyvoláva zvláštne pocity nielen u tých stvorení, ktoré sa uložili na noc, ale aj u tých, ktoré prespali celú zimu. Skunk, ktorý prezimoval vo svojej nore stočený do kľbka, sa povystiera a vyrazí von, ťahajúc brucho po snehu, na odvážny prieskum premočeného sveta. Jeho stopy sú jedným z najranejších, časovo presne určiteľných pohybov v cykle počiatkov a zánikov, ktorý nazývame rok.

Stopa skunka je prejavom ľahostajnosti voči veciam pozemským, takej nemysliteľnej počas iných ročných období. Vinie sa priamo prostriedkom krajiny, akoby ten, kto ju vytvoril, zapriahol do voza kométy a pustil opraty. Sledujem ho, lebo som zvedavý, čo má v úmysle, na čo má chuť a kam mieri, ak vôbec niekam.

Od januára do júna geometricky stúpa množstvo možných rozptýlení. V januári možno sledovať stopu skunka alebo hľadať krdle sýkoriek, prípadne spozorovať ktoré mladé borovice poobhrýzala jelenia zver* a ktoré nory ondatry vyhrabal norok. Januárové pozorovanie môže mať len príležitostné a drobné odbočky a musí byť takmer rovnako prosté a mierne ako sneh a takmer rovnako

---

* Autor v originálnom texte bližšie nešpecifikuje druh jeleňa, o ktorom píše. V Severnej Amerike (vrátane autorovho domovského štátu Wisconsin) je najrozšírenejším druhom jelenej zveri *Odocoileus virginianus*, po slovensky jeleník, resp. pasrnek bielochvostý. Kvôli lepšej zrozumiteľnosti sa v texte na označenie tohto druhu použiva iba slovo jelen. (Pozn.prekl.)

nepretržité ako zima. Je dosť času nielen na to zistiť, čo kto urobil, ale aj pošpekulovať prečo.

Vylakám myš poľnú, ktorá sa s čvachtaním rozbehne ako strela cez skunkovu stopu. Prečo vystrčila nos von za denného svetla? Možno je jej ľúto, že nastáva odmäk. Dnes už nie sú tajné tunely, ktoré si tak prácne prehrýzla cez uležanú trávu pod snehom, laabyrinthom, ale len cestičkami, vystavenými na oči a posmech okoloidúcich. Je to tak, hrejivé slnko roztopilo existenčnú základňu miniatúrneho ekonomického systému!

Myš je triezvy občan, ktorý vie, že tráva rastie preto, aby si ju myši mohli skladovať do svojich podzemných senníkov, a že sneh padá preto, aby si myši mohli budovať svoje podzemné chodbičky od jedného senníka k druhému: dodávka, dopyt a doprava, to všetko je precízne zorganizované. Sneh je pre myš príležitosť zbaviť sa núdze a strachu.

Oproti nad lúkou plachtí smerom ku mne myšiak severský. Teraz sa zastavuje, vznáša sa ako rybárík a vzápätí sa strmhlav rúti do mokrade ako operená bomba. Na krídla sa znovu nevznesie, som si istý, že niečo chytil a teraz hoduje, možno nejakého ustaraného myšacieho inžiniera, ktorý sa už nemohol dočkať tmy, aby zistil rozsah poškodenia svojho šikovne usporiadaného sveta.

Myšiak nemá žiadny názor na to, prečo rastie tráva, zato však dobre vie, že sneh sa topí preto, aby mohli myšiaky zase chytať myši. Priletel až z Arktídy s nádejou, že odmäk ho oslobodí od núdze a strachu.

Skunkova stopa vedie do lesa, pretína čistinu, kde zajace svojimi stopami udupali sneh a pokropili ho svojím ružovkastým močom. Klíčiace semenáčky duba, odhalené odmäkom, zaplatili zaň čerstvo poobhrýzanou kôrou. Chumáče zajačej srsti prezrádzajú,

že zamilované samce už majú za sebou prvé tohtoročné súboje. O niečo ďalej nachádzam krvavú mláčku, obkruženú širokým oblúkom sovích krídiel. Tohto zajaca odmäk zbavil núde, ale príliš ľahkomyseľne aj strachu. Sova mu pripomenula, že myšlienky na jar nie sú náhradou opatrnosti.

Skunkova stopa vedie ďalej, nevidno žiadny záujem o prípadnú potravu, ani čo vystráňajú jeho susedia, alebo či sa obáva od nich nejakej odplaty. Uvažujem o tom, čo si asi tak myslí, čo ho vyhnalo z postele? Dali by sa tomuto korpulentnému chlapíkovi, ktorý ťahá svoj rozmerný pás člapkanicou, prisúdiť nejaké romantické motívy? Jeho stopa napokon končí v hromade naplaveného dreva a ďalej nepokračuje. Počujem kvapkanie vody medzi brvnami a predstavujem si, že ju počúva aj skunk. Otočím sa na cestu domov a stále mi to ešte nie je celkom jasné.

FEBRUÁR

Statný dub

Ak nemáte vlastné hospodárstvo, vaše duševné zdravie ohrozujú dve veci. Po prvé si budete myslieť, že raňajky sa kupujú v obchode, a po druhé, že teplo vzniká v kotle ústredného kúrenia.

Tomu prvému sa vyhnete tak, že si zriadite záhradku, pokiaľ možno tam, kde nie je miestny obchod.

Tomu druhému zase tak, že si naštiepate drevo do kozuba, teda keď nemáte ten kotol, keď vonku februárový severák lomcuje stromami a zohrejete si pri ňom svoje kosti. Kto zoľal, naštiepil, dovliekol domov a naukladal siahovicu dreva zo statného duba a trochu pritom premýšľal, ten si bude pamätať, odkiaľ teplo naozaj pochádza. To so všetkými detailmi, ktoré s tým súvisia, uniká tým, ktorí trávajú víkendy doma pri radiátore.

Ten dub, ktorý práve teraz horí v mojom kozube, rástol pri starej ceste prisťahovalcov na mieste, kde sa cesta začína šplhať hore na pieskový kopec. Keď sme ho spílili, jeho peň mal v priemere sedemdesiatšesť centimetrov. Narátali sme na ňom osemdesiat letokruhov, čo znamená, že semenáčik, z ktorého vzišiel, musel vytvoriť svoj prvý letokruh okolo roku 1865, teda koncom občianskej vojny. Zo skúseností so semenáčikmi viem, že dubu trvá desať i viac rokov, než narastie mimo dosahu králikov, ktoré ho ohlodávajú každú zimu, a než nasledujúce leto znovu vyženie svoje výhonky. Z toho teda jasne vyplýva, že každý dub, ktorý to prežil, je buď výsledkom nedbanlivosti králikov, alebo zriedkavosti ich výskytu. Raz nejaký trpezlivý botanik naisto vytvorí krivku frekvencie dorastania dubov v danom roku a dokáže, že táto krivka

poskočí každých desať rokov nahor presne vtedy, keď krivka desaťročného cyklu výskytu králikov spadne nadol. (Fauna a flóra v tomto procese večného boja v rámci druhu a medzi druhmi dosahuje kolektívnu nesmrteľnosť.)

Je teda pravdepodobné, že v šesťdesiatych rokoch 19. storočia, keď môj dub začal vytvárať každý rok nový letokruh, nebolo toľko králikov. Ale žalúď, z ktorého vyrástol, spadol na zem už o desaťročie skôr, keď ešte kryté vozy pristáhovalcov prechádzali mojou cestou smerom na nekonečné prérie severozápadu. Možno to boli práve tieto povozy, ktoré svojimi kolesami vymleli a vyjzdili krajnicu tak, že ju obnažili, a vďaka tomu umožnili tomuto konkrétnemu žalúďu rozvinúť na slnku svoje prvé lístky. Len jeden z tisícky dubov dorastie do takej výšky, že králikom odolá; zvyšok sa po narodení utopí v préríjnom mori.

Človeka hreje pri srdci pomyslenie, že práve tento statný dub unikol takémuto osudu a nazhromaždil v sebe osemdesiat rokov tepla z júnového slnka. A práve toto slnko sa vďaka mojej sekere a pile z duba uvoľňuje a vyhrieva moju chatrč i dušu v osemdesiatich poryvoch metelice. A s každým takým poryvom kúdol dymu z môjho komína dosvedčuje komukoľvek, koho by to zaujalo, že slnko nesvietilo nadarmo.

Môjmu psovi je jedno, odkiaľ teplo pochádza, zato sa nevie dočkať, aby bolo čím skôr. Moju schopnosť vytvoriť ho považuje v podstate za zázrak, pretože keď vstávam pred úsvitom ešte za tmy a roztrasený chladom si kľakám ku kozubu, aby som zakúrili, napchá sa medzi mňa a naštiepené triesky, ktoré kladiem do popola, a keď k nim chcem priložiť zápalku, musím ju prestrčiť pomedzi jeho nohy. To je tá viera, ktorá hory prenáša.

Bol to blesk, ktorý sa postaral o to, že tento dub už viac dreva mať nebude. Jednej júlovej noci nás zobudil strašný rachot. Pochopili sme, že blesk musel udrieť neďaleko. Ale keďže nezasiahol nás, vrátili sme sa zas do postele. Človek posudzuje všetko vo vzťahu k sebe a to obzvlášť platí v prípade blesku.

Na druhý deň ráno, keď sme pri prechádzke na kopec obdivovali záplavu kvetov a préríjnej ďateliny po čerstvom daždi, narazili sme na kusisko čerstvo odštiepenej kôry z veľkého duba, ktorý rástol pri ceste. V odhalenom beľovom dreve kmeňa bolo vidieť dlhú špirálovitú jazvu, širokú asi tridsať centimetrov, ešte nezažltnutú od slnka. Na druhý deň lístie stromu zvädlo a my sme pochopili, že nám blesk daroval tri siahly akurátneho palivového dreva.

Bolo nám ľúto toho starého stromu, no vedeli sme, že hore na pieskoch sa vypína vzpriamene ako sviece tucet jeho potomkov, z ktorých bude dreva určite ešte dosť.

Nechali sme starého pána rok ležať na slnku, z ktorého už nemal žiadny úžitok, a potom sme jedného mrazivého zimného dňa k jeho spodnej časti, tvrdej ako pancier, priložili čerstvo nabrúsenú

pílu. Spodod píly začali lietat voňavé ívery histórie, ktoré sa všíšili na snehu pred oboma kľačiacimi piliarmi. Cítilli sme, že obe tieto kôpky pilín sú niečím viac než drevom: že sú prierezom storočia a že naša píla sa týmto storočím prehrýza, jeden zárez za druhým, desaťročie za desaťročím. Že je to chronológia života, vpísaná do sústredených letokruhov tohto statného duba.

Stačilo zopár zárezov a prepíllili sme sa tými niekoľkými rokmi, čo sme to tu vlastnili a učili sa milovať naše hospodárstvo a tešiť sa z neho. Hneď nato sme sa prepíllili do rokov, keď to tu vlastnil pašerák alkoholu, ktorý farmu nenávidel, vyžmýkal z pôdy všetko, čo zostalo, potom podpálil samotný dom a hodil všetko na krk okresu (vrátane daňových nedoplatkov), aby zmizol v anonymnej mase tých, ktorí prišli počas hospodárskej krízy o majetok. A dub mu napriek tomu nachystal dobré drevo; jeho piliny voňali rovnako ako tie naše a boli aj rovnako ružové. Dub na ľudí veľmi ohľad neberie.

Panstvo pašeráka alkoholu sa skončilo niekedy v období sucha a prachových búrok v rokoch 1936, 1934, 1933 a 1930. Hoci v tých časoch musel dym dubového dreva z jeho pálenice, ako aj rašeliny z horiacich rašelinísk zahaľovať slnko a hoci aj základná ochrana prírody bola vtedy každému cudzia, na pilinách sa to nijak neprejavilo.

Oddych! kričí hlavný piliar, a tak si dávame pauzu, aby sme sa trochu predýchali.

Teraz sa naša píla zahryzla do dvadsiatych rokov, teda babbittovského* desaťročia, keď sa všetko s bezstarostnosťou a aroganciou nadúvalo a rástlo, kým v roku 1929 nedošlo ku krachu na burze.

---

* Román Babbitt od Sinclaira Lewisa, ktorý bol vydaný v roku 1922, je satirickým románom o americkej kultúre a spoločnosti. Babbittizmus sa stal synonymom pre konformný, materialistický a antiintelektuálny život americkej strednej vrstvy. (Pozn. prekl.)